

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-72>

УДК 330.1

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF ECONOMIC SECURITY

Недобою Сергій Юрійович

аспірант,

Європейський університет, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5527-2210>

Nedoboi Sergii

European University, Kyiv

В науковій літературі сформовано та запропоновано різні підходи до розуміння сутності та змістовної характеристики поняття «економічна безпека», що потребує систематизації й виокремлення найбільш доцільних для застосування в практичній діяльності підприємства. Мета статті полягає у змістовній характеристиці понять «економічної безпеки» на різних рівнях та систематизації наукових підходів до її визначення. В ході аналізу понять «економічна безпека підприємства» виділено такі її спільні риси: ознака потреби захисту від різних видів загроз; ознака ефективності використання потенціалу, ресурсів підприємства та ринкових можливостей; об'єктивна необхідність забезпечення стабільного функціонування та розвитку суб'єктів бізнесу. Для характеристики понять економічна безпека використовують такі найбільш поширені підходи: ресурсно-функціональний, системний та комплексний, стратегічний, ринковий.

Ключові слова: стійкість, захищеність підприємства, економічна безпека, стабільність розвитку, функції економічної безпеки.

Various approaches to understanding the essence and meaningful characteristics of the concept of "economic security" have been formed and proposed in the scientific literature, which require systematization and selection of the most expedient ones for application in the practical activity of the enterprise. The purpose of the article was to characterize the concepts of "economic security" at different levels and to systematize scientific approaches to its definition. The economic security of the enterprise is generally understood in the following aspects: 1) as the protection of its technological, production and personnel, scientific and technical potential from direct (active), indirect (passive) types of threats; 2) as a state of protection of the company's interests from the negative impact of external and internal financial threats; 3) as the most effective way of using its resources, expressed in positive values of financial and economic indicators of activity, which ensures its stable development in the short-term and long-term perspective; 4) as a state of the economic system in which it is capable of development and has the resources and opportunities to counteract existing and potential risks, threats and dangers; 5) as characteristics and properties of a system capable of self-organization, self-development, that is, it is a state in which economic parameters allow preserving its main properties: balance and stability while minimizing threats. During the analysis of the concepts of "economic security of the enterprise", the following common features were highlighted: a sign of the need for protection against various types of threats; a sign of efficiency in the use of potential, enterprise resources and market opportunities; the objective necessity of ensuring the stable functioning and development of business entities. Among the main functions of economic security are protective, regulatory, innovative, social, and preventive. To characterize the concepts of economic security, the following most common approaches are used: resource-functional, system and complex, strategic, market.

Keywords: stability, security of the enterprise, economic security, stability of development, functions of economic security.

Постановка проблеми. В науковій літературі сформовано та запропоновано різні підходи до розуміння сутності та змістовної характеристики поняття «економічна безпека», що потребує систематизації й виокремлення найбільш доцільних для застосування в практичній діяльності підприємства. Окремі позиції

науковців складно використати про оцінюванні рівня безпеки, стійкості суб'єкта господарювання, або ж в них не враховані важливі для забезпечення сталої діяльності підприємства складові. Тож актуальним буде детальне дослідження наявних точок зору та думок щодо характеристики поняття «економічна безпека».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання визначення сутності поняття «економічна безпека» висвітлені у працях Н. М. Гапак та І. В. Дочинець (вивчають сутність та еволюцію поняття «економічна безпека» підприємства) [3]; В. О. Гаркуша та Н. Ю. Єршова (досліджують теоретично-методичні засади розробки та впровадження «економічної безпеки» підприємства) [4]; З. В. Гбур (аналізують зарубіжні практики забезпечення економічної безпеки держави) [5]; М. П. Денисенко та С. В. Бреус (характеризують поняття «економічна безпека») [6]; Д. Заверуха та М. Копитко (характеризують основні елементи сутності «економічної безпеки») [7]; Н. Лоханова (досліджують систему управління станом економічної безпеки підприємства) [8]; О. Ю. Мішин та С. В. Мішина (вивчають сутність поняття економічна безпека підприємства) [9]; О. В. Мороз, Н. П. Карачина та А. А. Шиян (характеризують концепцію економічної безпеки підприємства) [10]; П. В. Кривуля, М. В. Дорошко та І. С. Гостева (досліджують відношення понять економічної безпеки та економічної результативності) [11]; А. Фалович (досліджують сучасні напрямки визначення сутності економічної безпеки підприємства) [12].

Мета статті полягає у змістовній характеристиці понять «економічної безпеки» на різних рівнях та систематизації наукових підходів до її визначення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під економічною безпекою підприємства в цілому розуміють захищеність його технологічного, виробничого та кадрового, науково-технічного потенціалу від прямих (активних) або непрямих (пасивних) економічних загроз та водночас як стан захищеності інтересів підприємства від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх фінансових загроз, найбільш ефективних способів використання його ресурсів, виражений у позитивних значеннях фінансово-економічних показників діяльності, що лежить в основі його стабільного розвитку у короткостроковому та довгостроковому періоді [4].

Поняття «безпека» трактують як стан захищеності від реальних та потенційних небезпек, загроз та ризиків, як стан, при якому в повній мірі забезпечується можливість вільного існування та розвитку. Поняття «економічна безпека» трактують як стан економічної системи, при якому вона здатна до розвитку та має ресурси та можливості протидіяти існуючим та потенційним ризикам, загрозам та небезпекам [7].

В монографії О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян [10] визначено взаємозв'язок понять «розвиток – економічна безпека – стійкість – ефективність» та побудовано карту термінологічного взаємозв'язку категорій «небезпека», «загроза», «ризик», «негативний вплив» в контексті економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства є показником системи, що самоорганізовується і саморозвивається. Це стан, при якому економічні показники дозволяють зберегти головні її властивості: рівновагу і стійкість при мінімізації загроз [10]. Отже, це стан виробничо-комерційної діяльності, за якого забезпечується реалізація економічних інтересів підприємства завдяки його стійкості та властивостей системи, що саморозвивається, і попередження впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Економічна безпека підприємства – це захищеність діяльності суб'єкта господарювання від негативних впливів зовнішнього середовища, спроможність усунути різноманітні загрози, пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників [3]. Зміст цього поняття містить у собі сукупність засобів, які забезпечують підприємству конкурентоспроможність, економічну стабільність, сприяють підвищенню рівня добробуту працівників [3].

Отже, внаслідок аналізу формулювання поняття багатьма вітчизняними науковцями, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, ознака та властивість підприємства як відкритої системи, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів його потенціалу від внутрішніх, зовнішніх загроз, що забезпечує йому стабільність функціонування, сприяє ефективному розвитку завдяки управлінському впливу керівного персоналу.

Тож, як свідчить аналіз наукової літератури з визначення сутності поняття економічної безпеки, не існує єдиного підходу до її трактування. Різні наведені характеристики цього терміну не суперечать одне одному, а доповнюють, відображаючи на акцентуючи увагу на різних аспектах цієї наукової категорії.

Відтак, у загальному розумінні поняття «безпека» являє собою стан захищеності від загроз особистості, суспільства, держави, окремого суб'єкта господарювання [6].

Проаналізувавши трактування поняття «економічна безпека підприємства», можемо

визначити наступні спільні характеристики:

– економічна безпека підприємств поєднується з вимогою захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз;

– показник економічної безпеки залежить від ефективності реалізації потенціалу підприємства та ринкових можливостей;

– завдання утворення і підтримання певного рівня економічної безпеки пов'язується з потребою забезпечення стабільного функціонування та розвитку суб'єктів бізнесу.

Аналіз джерел свідчить, що економічна безпека може мати наступні родові категорії: стан об'єкту управління (положення, потенціал, диспозиція тощо), характеристика рівня захищеності об'єктів управління (ознака, властивість, оцінка, якість тощо), заходи щодо здійснення захисту об'єктів управління (засоби, інструменти, політика тощо) [11].

Сутність визначення «економічна безпека», окремі елементи, пов'язані з місцем, роллю економічної безпеки з позиції її структурної підпорядкованості, історичної парадигми виникнення й розвитку, що характеризують та узагальнюють погляди науковців з різних точок зору на це поняття, знайшли відображення в наукових роботах багатьох вчених [6].

З огляду на представлені визначення категорії «безпека», слід відзначити наступні положення:

– безпека – це стан захищеності;

– ключовими для існуючих визначень безпеки є терміни «захищеність», «відсутність небезпеки», «надійність», «збереження», «захист від небезпеки (загроз)», «незалежність», «стабільність», «спокій», «безпечні та контрольовані умови», «допустимі межі», «механізм запобігання, нівелювання або скорочення впливу загроз»;

– опосередковані категорії: «існування», «розвиток», «цілісність», «впевненість» [3-6; 10-11].

Загалом, можна зазначити, що наукові праці більшості дослідників здебільшого стосуються вивчення економічної безпеки як стану захищеності економіки (зокрема національної) від зовнішніх та внутрішніх загроз задля подальшого її розвитку. Це вимагає створення достатніх та сприятливих умов для забезпечення сталого розвитку економіки, розробки комплексу заходів підвищення ступеня економічної безпеки країни задля нівелювання або скорочення негативних впливів внутрішніх та зовнішніх чинників [6].

Серед основних функцій економічної безпеки виділяють захисну, регуляторну,

інноваційну, соціальну, попереджувальну. Захисна функція полягає у здатності здійснювати захист державної системи економіки від різних видів загроз, ризиків, викликів. Реалізація функції захисту прямо пов'язана з розвитком ресурсів та економічного потенціалу країни, їх ефективним використанням. Регуляторна функція передбачає забезпечення економічної безпеки шляхом впровадження регуляторних норм та вимог для нейтралізації можливих негативних ризиків впливу [5].

Інноваційна функція полягає у впровадженні нетрадиційних рішень держави щодо інноваційних рішень, технологій та економічних процесів, які спрямовані на пришвидшення темпів економічного росту, забезпечення сталого зростання. Результати дії цієї функції мають опосередкований прояв в економіці, як правило виражені у підвищенні ефективності інших функцій безпеки. Попереджувальна функція економічної безпеки зосереджується на прогнозуванні появи потенційних кризових станів та ситуацій під час ведення економічної діяльності та підготовки економічної системи до їх протистояння. Це передбачає економічні, соціальні, організаційні, технічні заходи, результат яких передбачає посилення функції оборони та безпеки. Соціальна функція системи економічної безпеки держави полягає в повному задоволенні інтересів, потреб та вимог різних членів суспільства, повного їх узгодження. Реалізація соціальної функції забезпечує підвищення рівня якості життя та гарантує захист прав та свобод громадян [5, с. 112].

Варто зазначити, що вчені в цілому зосереджуються на такій функції економічної безпеки як «захист» наявних можливостей, потенціалу підприємства від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Для прикладу, в роботі [4] стверджується, що «економічна безпека підприємства є комплексною характеристикою», яка відображає ступінь захисту від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дає змогу забезпечити стійку та ефективну діяльність.

Необхідно враховувати наявні ризики та небезпеки, які існують в операційному середовищі функціонування суб'єкта господарювання, здійснювати їх оцінку, аналіз, моніторинг для ідентифікації можливого впливу на роботу та стан фірми. Варто сконцентруватися на ступені стійкості функціонування підприємства в умовах різноманітних викликів, можливих загроз, ризиків у роботі різних підрозділів компанії.

Для дослідження визначення поняття «економічна безпека» на макрорівні розглянемо різноманітні підходи науковців до його трактування. Зважаючи на складність, різноплановість та багатогранність багатьох визначень, покажемо дану категорію в контексті кількох поглядів, за якими економічна безпека на макрорівні визначається як [1; 10; 12]:

- 1) стан захищеності економіки, економічних та життєвих інтересів від впливу несприятливих факторів;
- 2) стан економіки;
- 3) здатність, готовність, можливість владних інститутів до захисту;
- 4) сукупність умов, чинників забезпечення стабільності, стійкості, незалежності, здатності до розвитку;
- 5) загальнодержавний, національний комплекс заходів для забезпечення економічного розвитку;
- 6) складова системи національної безпеки та оборони;
- 7) стабільність та якість життєдіяльності суспільства;
- 8) стан держави;
- 10) незалежність економічної політики та країни;
- 11) місце, позиція, рейтинг країни у світі.

Поняття «економічна безпека підприємства» має такі визначення [9-10; 12]:

- стан захищеності усіх складових підприємства під час здійснення ним господарської діяльності за визначених умов;
- стан ресурсів підприємства (зокрема капіталу, трудових ресурсів, інформації, технічного потенціалу, прав) та підприємницьких здібностей, при якому є можливість найефективнішого їх застосування для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного та соціального розвитку, здатність попередження або швидкого подолання різноманітних загроз;
- сукупність методів, які носять організаційно-правовий, режимно-охоронний, технічний, технологічний, економічний, фінансовий та інформаційно-аналітичний характер, які спрямовані на усунення потенційних загроз, створення умов для забезпечення ефективного функціонування підприємства відповідно до його цілей та завдань;
- стан соціально-технологічної системи підприємства, який дозволяє уникнути зовнішні загрози та протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, дій менеджерів, а також струк-

турної організації процесів компанії та зв'язків менеджменту.

- стан правових, виробничих, організаційних відносин підприємства;
- характеристики, ознаки та властивості суб'єктів господарювання, які дають змогу здійснювати захист від негативного впливу внутрішніх, зовнішніх ризиків та загроз;
- комплекс заходів для сприяння підвищенню рівня стійкості підприємства до умов ринку, захисту його комерційних інтересів;
- здатність підприємства досягти певної мети в умовах макросередовища та мікросередовища, що склалися;
- стан оптимального для підприємства рівня використання його економічного потенціалу, ефективного використання ресурсів, ринкових можливостей.

Аналіз наукової літератури показав, що сьогодні існує декілька наукових підходів до характеристики економічної безпеки підприємства (таблиця 1), які в цілому характеризуються як перевагами, так і недоліками у їх використанні при розумінні цього поняття та в діяльності підприємства для забезпечення захисту, стійкості, стабільності роботи.

З позиції ресурсно-функціонального підходу економічна безпека як поняття являє собою стан підприємства, за якого найбільш ефективно використовуються наявні ресурси та потенціал, що дозволяє суб'єкту господарювання виконувати всі його функції задля стійкого розвитку. Прибічники ресурсно-функціонального підходу прагнуть уникати вживання поняття загроз у визначенні економічної безпеки, натомість автори виділяють функціональні складові поняття. Такий підхід побудований на економічних термінах досягнення мети й забезпечення функціонування підприємства.

З точки зору системного підходу, економічна безпека розглядається як сукупність властивостей виробничої системи та її стану забезпечувати досягнення її цілей (розвитку, захисту інтересів, стійкість тощо).

Системний підхід до дослідження поняття економічної безпеки підприємства визначає її як стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору стійкості (самовиживання) та саморозвитку під впливом внутрішніх та зовнішніх загроз, непередбачуваних обставин і складно-прогнозованих факторів. Можливість збереження головних властивостей системи економічної безпеки, а саме рівноваги та стійкості при мінімізації загроз, забезпечують економічні параметри.

Таблиця 1

Основні підходи до тлумачення змісту категорії «економічна безпека підприємства»

Підхід	Сутність	Перевага підходу	Недоліки підходу
1	2	3	4
Орієнтований на захист інформації, збереження комерційної таємниці	Забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної та інших таємниць підприємства. Ступінь надійності всієї системи збереження інформації визначається рівнем безпеки найслабшої її ланки, яким є персонал організації.	Зважаючи на те, що захист інформації стає надзвичайно важливим в умовах розвитку інформаційної економіки, цей підхід є актуальним.	Підхід не враховує інші об'єкти, що потребують захисту підприємства
Конкурентний	Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням	Враховує різні складові забезпечення конкурентоспроможності підприємства, їх відповідність цілям, завданням стратегії.	Орієнтований лише на зовнішнє конкурентне середовище, нівелює внутрішні загрози та ризики діяльності.
Ресурсно-функціональний	Економічна безпека як поняття являє собою стан підприємства, за якого найбільш ефективно використовуються наявні ресурси та потенціал, що дозволяє суб'єкту господарювання виконувати всі його функції задля стійкого розвитку	Враховує всі наявні ресурси підприємства, тобто його потенціал, який і відображає рівень наявного захисту та можливості виконання функцій.	Не враховує фактори негативного впливу зовнішнього середовища на стан ресурсів.
Ринковий – ефективне використання ресурсів для забезпечення ринкового розвитку підприємства	Стан ефективного використання ресурсів і наявних ринкових можливостей, що дозволяє підприємству уникнути внутрішніх і зовнішніх загроз і забезпечує йому стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії	Враховує як ефективність використання наявних ресурсів, так і ринкові можливості, тобто дає змогу комплексно врахувати наявні ризики та загрози.	Досить складно на практиці впровадити ефективне використання всіх ресурсів, що потребує постійного аналізу, моніторингу за дотриманням показників ефективності.
Стратегічний – орієнтований на захист економічних інтересів підприємства	Стан захищеності важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх, зовнішніх джерел небезпеки, формується адміністрацією, персоналом через реалізацію системи заходів організаційного, правового, інженерно-технічного характеру.	Орієнтований на захист від внутрішніх та зовнішніх джерел загроз, передбачає своєчасне планування та врахування таких загроз керівництвом фірми.	Орієнтований на захист економічних інтересів, проте не враховані економічні заходи їх захисту.

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4
Орієнтований на відповідну сукупність умов та чинників	Сукупність умов і чинників, які забезпечують незалежність, стабільність, стійкість, підприємства, здатність до постійного розвитку.	Враховує різні чинники забезпечення стабільної діяльності та роботи.	Не враховує наявні ресурси та можливості, які забезпечують захист.
Орієнтований на виробничо-економічну систему	Стан виробничо-економічної системи, при якому функціонують механізми зменшення міри, запобігання впливу загроз стабільності функціонуванню та розвитку підприємства.	Орієнтований на ключову ланку підприємства, від якої залежать інші підсистеми його функціонування.	Не враховує зовнішні ризики, загрози, небезпеки.
Системний, орієнтований на розкриття властивостей стійкості підприємства як системи	Стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору його стійкості (самовиживання) та розвитку в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, дій непередбачуваних та складно прогнозованих факторів Стан, при якому економічні параметри дозволяють зберегти головні її властивості: рівновагу і стійкість при мінімізації загроз.	Орієнтований на найбільш ключові аспекти та властивості підприємства із забезпечення захисту та безпеки	Враховує лише економічні параметри забезпечення стійкості, безпеки.
Організаційний	Стан підприємства, що визначається як задовільний (бажаний, прийнятний, цільовий), може підтримуватися протягом визначеного часу.	Забезпечує підтримку стабільності підприємства протягом певного часу.	Такий стан не сприяє позитивним змінам системи в результаті різних факторів впливу
Діагностичний	Стан суб'єкта, за якого ймовірність небажаної зміни будь-яких якостей самого суб'єкта, параметрів належного йому майна та зовнішнього середовища невелика (менша за певну межу).	Забезпечує стабільність діяльності підприємства	Складність у розрахунку такого стану суб'єкта, за якого невелика ймовірність настання змін.
Комплексний	Організована сукупність спеціальних органів, засобів, методів та заходів, що забезпечать безпеку підприємницької діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз.	В підприємства наявні засоби, методи та заходи забезпечення захисту.	Досить складна процедура застосування різних засобів, методів захисту.

Джерело: узагальнено автором за даними [3-4; 9-10; 12]

Стратегічний підхід вважається найбільш поширеним, адже ґрунтується на визначенні економічної безпеки компанії як захищеності його інтересів від зовнішніх і внутрішніх

загроз. Це передбачає забезпечення достатнього рівня економічної безпеки за рахунок збереження, розвитку інтелектуального, наукового, кадрового потенціалу, захисту

інформації, капіталу, технологій, прибутку. Це забезпечується системою заходів правового, організаційного, економічного, інформаційного, технічного, соціального характеру.

Ринковий підхід спрямований на стале зростання підприємства на ринку, виходячи з його місії, завдяки ефективному використанню внутрішніх ресурсів та можливостей ринку. Це сприяє збільшенню обсягів продажів та, відповідно, зростанню прибутковості. Прихильники комплексного підходу вважають, що конкурентні переваги, які виникають завдяки гармонії між матеріальними, фінансовими, кадровими, технічними ресурсами та організаційною структурою підприємства зі стратегічними цілями, створюють основу для забезпечення економічної безпеки [8, с. 52-56]. Щоправда, лише сам факт наявності переваг потенціалу без їх використання та реалізації не гарантує підприємству достатнього рівня економічної безпеки.

Висновки. Під економічною безпекою підприємства в цілому розуміють в таких аспектах: 1) як захищеність його технологічного, виробничого та кадрового, науково-технічного потенціалу від прямих (активних), непрямих (пасивних) видів загроз; 2) як стан захищеності інтересів підприємства від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх фінансових

загроз; 3) як найбільш ефективний спосіб використання його ресурсів, виражений у позитивних значеннях фінансово-економічних показників діяльності, що забезпечує його сталий розвиток на короткострокову та довгострокову перспективу; 4) як стан економічної системи, при якому вона здатна до розвитку та має ресурси та можливості протидіяти існуючим та потенційним ризикам, загрозам та небезпекам; 5) як характеристики та властивості системи, здатної до самоорганізації, саморозвитку, тобто це стан, при якому економічні параметри дозволяють зберегти головні її властивості: рівновагу і стійкість при мінімізації загроз.

В ході аналізу понять «економічна безпека підприємства» виділено такі її спільні риси: ознака потреби захисту від різних видів загроз; ознака ефективності використання потенціалу, ресурсів підприємства та ринкових можливостей; об'єктивна необхідність забезпечення стабільного функціонування та розвитку суб'єктів бізнесу. Серед основних функцій економічної безпеки виділяють захисну, регуляторну, інноваційну, соціальну, попереджувальну. Для характеристики понять економічна безпека використовують такі найбільш поширені підходи: ресурсно-функціональний, системний та комплексний, стратегічний, ринковий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент: підручник. Київ : КНЕУ, 2005. 398 с.
2. Бреус С. В. Економічна безпека як категорія. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент.* 2017. № 12. С. 140–149.
3. Гапак, Н. М., Дочинець І. В. Суть та еволюція поняття економічна безпека підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / ред. кол.: В. П. Мікловда, В. І. Ярема, В.О. Приходько та ін. Ужгород : Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. Вип. 2 (43). С. 68–73.*
4. Гаркуша В. О., Єршова Н. Ю. Теоретично-методичні засади формування економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2018. № 27 (1). С. 106–112.
5. Гбур З. В. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 11. С. 111–115.
6. Денисенко М. П., Бреус С. В. Характеристика поняття «економічна безпека» як категорії. *Теорія і практика діяльності підприємств.* 2017. С. 131–146.
7. Заверуха Д., Копитко М. Характеристика основних елементів сутності економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2022. № 1(65). С. 19–24.
8. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. *Економіст.* 2005. №2. С. 52–56.
9. Мішин О. Ю., Мішина С. В. Сутність поняття економічна безпека підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2012. № 38. С. 86–92.
10. Мороз, О. В., Карачина, Н. П., Шиян, А.А. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 259 с.
11. Кривуля П. В., Дорошко М. В., Гостева І. С. Про відношення понять економічної безпеки та економічної результативності: аспекти оцінки якості операційних систем. *Культура народів Причорномор'я.* 2011. № 202. С. 45–51.

12. Фалович, А. Дослідження сучасних напрямків визначення сутності економічної безпеки підприємства. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. № 1. С. 271–278.

REFERENCES:

1. Blank I. O. (2005). Investment management: textbook. Kyiv: KNEU, 2005. 398 p.
2. Breus, S. V. (2017). Economic security as a category. *Problems of innovation and investment development. Series: Economics and management*, 12, 140–149.
3. Hapak, N. M., Dochynets, I. V. (2014). The essence and evolution of the concept of economic security of the enterprise. *Scientific bulletin of the Uzhhorod University: Series: Economics / editor. col.: V. P. Miklovda, V. I. Yarema, V. O. Prikhodko et al. Uzhgorod: Publishing House of UzhNU "Hoverla"*, 2 (43), 68–73.
4. Harkusha, V. O., Yershova, N. Yu. (2018). Theoretical and methodological principles of the formation of economic security of the enterprise. *Black Sea Economic Studies*, 27 (1), 106–112.
5. Gbur, Z. V. (2018). Foreign experience in ensuring the economic security of the state. *Investments: practice and experience*, 11, 111–115.
6. Denysenko, M. P., Breus, S. V. (2017). Characteristics of the concept of "economic security" as a category. *Theory and practice of enterprise activity*, 131–146.
7. Zaverukha, D., Kopytko, M. (2022). Characteristics of the main elements of the essence of economic security. *Scientific notes of the "KROK" University*, 1(65), 19–24.
8. Lokhanova N. (2005). The system of managing the state of economic security of the enterprise: problematic issues, the concept of development. *Economist*, 2, 52–56.
9. Mishin, O. Yu., Mishina, S. V. (2012). The essence of the concept of economic security of the enterprise. *Herald of the economy of transport and industry*, 38, 86–92.
10. Moroz, O. V., Karachina, N. P., Shiyan, A. A. (2010). The concept of economic security of a modern enterprise: a monograph. Shiyan. Vinnytsia: VNTU, 259 p.
11. Krivulya, P. V., Doroshko, M. V., Gosteva, I. S. (2011). On the relationship between the concepts of economic security and economic effectiveness: aspects of assessing the quality of operational systems. *Kultura narodov Prichernomorya*, 202, 45–51.
12. Falovych, A. (2013). Research of modern trends in determining the essence of economic security of an enterprise. *Socio-economic problems and the state*, 1, 271–278.